ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՔԵՐՈԼ Հ. ՎԵՅՍ

V-117
32
Ҷ-426

EVALUATION

METHODS FOR STUDYING PROGRAMS AND POLICIES

SECOND EDITION

Carol H. Weiss

Harvard University

ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ

ԾՐԱԳՐԵՐԻ ԵՎ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅԱՆ ՄԵԹՈԴՆԵՐ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Քերոլ Հ. Վեյս

Հարվարդի համալսարան

Թարգմանությունը՝ Թ. Բ. ԽԵՉՈՅԱՆԻ
Ռ. Ս. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆԻ

Երևան
Տիգրան Մեծ
2010

ՀՏԴ 32.001:351/354:330
ԳՄԴ 66+67.99(2)1+65
Վ 426

Գիտական խմբագիրներ՝
ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ԿԱՐԼԵՆԻ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ
Տնտեսագիտության դոկտոր

ԱՐՄԵՆ ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ
Մանկավարժական գիտությունների թեկնածու

Վեյս Ք.Հ.

Վ 426 – Գնահատում. ծրագրերի և քաղաքականությունների ուսումնասիրության մեթոդներ, 2010 թ., Եր., «Պետական ծառայություն» հրատարակչություն, 284 էջ:

Ձեռնարկը բովանդակում է ծրագրի բնութագիրը, ծրագրի տեսությունը՝ որպես գնահատման ուղեցույց, գնահատման նպատակները, պլանավորումը, գնահատողի դերակատարությունը և մասնակցային գնահատումն ու գնահատման պատվիրակումը: Լուսաբանվում են գնահատման չափանիշները և արդյունքների չափումը, տվյալների հավաքագրման եղանակներն ու աղբյուրները, վերլուծությունն ու մեկնաբանումը՝ հատուկ ուշադրություն դարձնելով մետավերլուծությանը և ծախսերի ու արդյունքների վերլուծությանը, ծրագրերի քանակական և որակական գնահատման մեթոդները, գնահատման արդյունքների մասին հաշվետվության կազմումը, ինչպես նաև քաղաքականության մեջ արդյունքների կիրառումը:

Գիրքը նախատեսվում է բարձրագույն ուսումնական հաստատությունների հանրային կառավարման, քաղաքագիտական և տնտեսագիտական մասնագիտություններով սովորող ուսանողների, ասպիրանտների, դասախոսների, հանրային ծառայողների վերապատրաստման դասընթացների դասախոսների և ունկնդիրների, գիտաշխատողների, հանրային կառավարման համակարգում աշխատողների, ծրագրերի նախագծման և գնահատման փորձագետների, խորհրդատուների համար:

Ձեռնարկը թարգմանաբար հրատարակել է ՀՀ պետական կառավարման ակադեմիան՝ Բաց հասարակության ինստիտուտի (OSI) «Տեղական ինքնակառավարման և հանրային ծառայությունների բարեփոխումների նախաձեռնություն» (LGI) ծրագրի տրամադրած «Հանրային քաղաքականության ռեսուրսների պատրաստում – Հայաստան» դրամաշնորհային ծրագրի շրջանակներում:

Գրքի թարգմանության իրավունքը ձեռք է բերվել Կանադայի միջազգային կրթության բյուրոյի կողմից իրականացվող «Հանրային քաղաքականության գիտելիքների ցանց (Public Policy Network Project (PPKN)» ծրագրի կողմից՝ Կանադայի կառավարությանն առընթեր Կանադայի միջազգային զարգացման գործակալության (CIDA) ֆինանսական աջակցությամբ:

ՀՏԴ 32.001:351/354:330
ԳՄԴ 66+67.99(2)1+65

ISBN 978-99941-0-358-4

© ՀՀՊԿԱ

Арм. Н. И. Институт Библиотека

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԱԽԱԲԱՆ 8

ԳԼՈՒԽ 1. ՏԵՍԱՐԱՆԻ ՁԵՎԱՎՈՐՈՒՄԸ 12

Գնահատման ոլորտը ... 14
Գնահատման սահմանումը ... 15
Ի՞նչն է գնահատվում: Տերմինաբանական էքսկուրս ... 17
Արդյունքների և գործընթացների գնահատումը ... 18
Գնահատման ազդեցությունը ... 20
Գնահատման պատմությունը ... 21
Գնահատման և այլ հետազոտությունների համեմատությունը ... 25
Ամփոփում ... 29

ԳԼՈՒԽ 2. ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ 30

Ու՞մ է պետք գնահատումը ... 30
Ակնհայտ և թաքուն նպատակներ ... 31
Գնահատման համար անբարենպաստ պայմանները ... 33
Գնահատում՝ որոշումների ընդունման նպատակով ... 34
Գնահատումը որպես կազմակերպության գիտելիքների ընդլայնման միջոց ... 36
Գնահատման արդյունքների կիրառման ուղղությունները ... 37
Ձևավորող և ամփոփիչ գնահատում ... 39
Ձևավորող-ամփոփիչ և գործընթացների-արդյունքների գնահատումը. տարբեր կառուցվածքներ ... 41
Նպատակների համադրելիությունը ... 41
Ինչպես են հանձնարարվում գնահատումները ... 43
Ներքին և արտաքին գնահատումներ ... 46
Մակարդակը կառուցվածքում ... 48
Ո՞ւմ համար է նախատեսված գնահատումը ... 49
Ամփոփում ... 53

ԳԼՈՒԽ 3. ԾՐԱԳՐԻ ԸՄԲՌՆՈՒՄԸ 55

Ինչո՞ւ են ծրագրի մասին գիտելիքները արդարացնում գործադրած ջանքերը ... 55
Ծրագրի բնութագրումը ... 57
Ծրագրի մասին պատկերացում կազմելը ... 58
Ինչի՞ է ձգտում հասնել ծրագիրը ... 60
Ինչպե՞ս է իրականացվում ծրագիրը. ծրագրի՝ փոփոխության տեսության վերհանումը ... 63
Ծրագրի տեսությունը և իրականացման տեսությունը ... 66
Ծրագրի տեսությունների ուսումնասիրումը գնահատման շրջանակում ... 67
Ծրագրի տեսության ձևակերպումը ... 69
Փոփոխության տեսությունը՝ որպես գնահատման ուղեցույց ... 70

Ծրագրի տեսության համեմատությունը փաստացի զարգացումների հետ 74
Փոփոխության տեսությունների ձևակերպման առավելությունները 75
Ծրագրի տեսության քննադատականը 76
Ամփոփում 78

ԳԼՈՒԽ 4. ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՊԼԱՆԱՎՈՐՈՒՄԸ 79

Գնահատման ճիշտ ժամանակը 80
Գնահատման հարցերի տեսակները 81
Լրացուցիչ որոշումների կայացումը պլանավորման ընթացքում 83
Ինչպե՞ս որոշել հարցերը 84
Հարցերի սահմանումը 86
Քանակական կամ որակական ուսումնասիրությունը 87
Գնահատման նախագիծը 90
Մե՞կ, թե՞ մի քանի ուսումնասիրություն 92
Տարբեր տեսակների ծրագրերի նախագծերը 93
Որոշ գործնական պլաններ 93
Էթիկական հարցերը 94
Ամփոփում 96

ԳԼՈՒԽ 5. ԳՆԱՀԱՏՈՂԻ ԴԵՐԱԿԱՏԱՐՈՒԹՅՈՒՆԸ 98

Մասնակցային դերակատարության տեսակները 99
Գնահատողի այլընտրանքային դերակատարությունների ստանձնման պատճառները 101
Մասնակցային գնահատման կատարումը 102
Կողմ և դեմ տեսակետների հավասարակշռությունը 104
Մասնակցային մոտեցումների լրացուցիչ սահմանափակումները 105
Էթիկական հարցերը 106
Ամփոփում 108

ԳԼՈՒԽ 6. ՀԱՎԱՔԱԳՐՈՒՄ ՉԱՓՄԱՆ 110

Չափումը 111
Ծրագրի արդյունքները 112
Չափումների ընտրությունը 117
Անսպասելի հետևանքներ 118
Առաջընթացի միջանկյալ ցուցանիշները 119
Ծրագրի գործընթացները 121
Ծրագրի ներդրումները, ռեսուրսները, միջավայրը 122
Բազմակի չափումները 125
Չափումների ո՞ր քանակությունն է բավարար 125
Փոփոխականների չափումը 126
Նոր չափումների մշակումը 127
Գնահատման մեջ կիրառվող չափումների ցանկալի հատկանիշները 130
Ամփոփում 134

ԳԼՈՒԽ 7. ՏՎՅԱԼՆԵՐԻ ՀԱՎԱՔԱԳՐՈՒՄ 135

Տվյալների աղբյուրները 135
Ընտրության կատարում 146
Հարցազրույցներ 148
Պատասխանների դասակարգումը (կոդավորումը) 150
Առկա վիճակագրական տվյալները 152
Տվյալների հավաքագրման էթիկական հարցերը 157
Ամփոփում 159

ԳԼՈՒԽ 8. ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՆԱԽԱԳԻԾԸ 160

Գործընթացների գնահատման նախագծումը 160
Արդյունքների գնահատման նախագծումը 162
Կարևոր հասկացությունները 163
Նախագծերը 165
Ոչ ֆորմալ նախագծերը 165
Ֆորմալ նախագծերը 167
Ամփոփում 181

ԳԼՈՒԽ 9. ՊԱՏԱՀԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՈՒՆՔՈՎ ԿԱՏԱՐՎՈՂ ՓՈՐՁԱՐԱՐԱԿԱՆ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ 183

Պատահական ընտրությունը 183
Ծրագրված տարբերակները 187
Պատահականության հիմունքով ընտրության ընթացակարգը 188
Ի հայտ եկող դժվարությունների հաղթահարումը 188
Պատահական փորձարկումները խնդրահարույց դարձնող պայմանները 190
Պատահականության հիմունքով կատարվող փորձարկումներին վերաբերող քննադատությունը 190
Ամփոփում 192

ԳԼՈՒԽ 10. ՆԱԽԱԳԾԻ ԸՆԴԼԱՅՆՎԱԾ ՏԱՐԲԵՐԱԿՆԵՐ 193

Կրկնությունը 193
Մետավերլուծությունը 193
Ծախսերի ու արդյունքների և ծախսաարդյունավետության վերլուծություն 198
Ամփոփում 203

ԳԼՈՒԽ 11. ՈՐԱԿԱԿԱՆ ՄԵԹՈԴՆԵՐ 204

Որակական գնահատումների նախագիծը 205
Տվյալների հավաքագրում 207
Տեղում աշխատանքը և վերլուծությունը 212
Որակական գնահատում և ծրագրի տեսություն 214
Էթիկայի հարցեր 214
Որակական և քանակական մոտեցումների զուգակցումը 215
Ամփոփում 217

ԳԼՈՒԽ 12. ՏՎՅԱԼՆԵՐԻ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՄԵԿՆԱԲԱՆՈՒՄ 219

Առաջաբան ... 219
Գնահատման մեջ վերլուծաբանական խնդիրները ... 220
Վերլուծության ընդհանուր ռազմավարությունը ... 228
Որպես վերլուծության ուղեցույց ծառայող ծրագրի տեսության մի օրինակ ... 232
Վերլուծական մեթոդներին նվիրված գրքեր ... 233
էթիկայի հետ կապված հարցեր ... 234
Ամփոփում ... 235

ԳԼՈՒԽ 13. ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԿԱԶՄՈՒՄԸ ԵՎ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿՈՒՄԸ 236

Հաշվետվության կազմումը ... 236
Տարածում/փոխանցում ... 244
Գնահատման արդյունքների կիրառումը ... 248

ԳԼՈՒԽ 14. ԱԶՆԻՎ ԵՎ ԱՆԱՉԱՌ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄԸ 255

Ճանաչիր ծրագիրը ... 256
Պահպանել բարձր տեխնիկական որակ և համապատասխանություն ... 256
Հավասարակշռության պահպանում և խելամտություն ... 258
Հաշվի առ օգտագործման ձևը հենց սկզբից ... 258
Ուսումնասիրության ողջ ընթացքում եղիր բարոյական ... 259
Գոյատևել և պարգևատրվել ... 260

ՏԵՐՄԻՆԱԲԱՆԱԿԱՆ ԲԱՌԱՐԱՆ 261

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ 272